

Ministral, gironí de la Rambla

Joaquim Pla i Dalmau

HI HA DUES MENES DE PERSONES amigues o conegudes: les que apareixen en algun moment de la nostra vida i recordem la circumstància en què s'ha establert la relació; i les que «coneixem de sempre» i la vinculació no té un origen precís i definit. Això darrer és el que em passava amb en Jaume.

Les nostres famílies mantenien una cordial relació d'ençà que l'avi matern d'en Jaume, el senyor Enric Masià, va arribar amb la seva família a Girona. Procedia de Batea i de Gandesa i vingué acompanyat de la seva esposa, Donya Raimunda, i de la seva filla Enriqueta, d'onze anys. Al Sr. Masià, que era mestre, l'havien destinat a l'Escola d'Ensenyament Primari de l'Hospici Provincial de Girona. Abans de la seva vinguda, el Sr. Masià havia mantingut una activa correspondència amb el meu avi, Josep Dalmau i Carles, des que va saber el seu trasllat a la nostra ciutat.

L'avi Dalmau, que era tot un cavaller de fi del segle XIX, es va convertir en l'introduïdor del Sr. Masià en el món gironí. Va anar a rebre'ls a l'estació quan varen arribar; posà al Sr. Enric en relació amb els mestres de la ciutat i amb el cap de la Inspecció d'Ensenyament, Don Manuel Ibarz; i buscà un pis baratet i cèntric per a la família Masià. Primer s'estatjaren a la Plaça del Vi, després a la de Sant Agustí i, finalment, al tercer pis de la casa núm. 17 de la Rambla, just allà on hi hagué «La Canastilla de Oro».

Viure a la Rambla, en aquells començaments de segle XX, significava incorporar-se al cor de Girona. I els Masià s'hi incorporaren tant que ja no se'n mogueren mai més. Però «viure a la Rambla» podia produir-se de dues maneres: viure a les cases de la porxada o viure a les cases «del Riu». Les cases de les voltes, més nobles, tenien l'inconvenient de tenir una sola façana útil; en canvi les cases sobre l'Onyar oferien un pulmó molt més obert; per la banda est disposaven d'uns balcons que permetien seguir tot el moviment del mercat del matí, el passeig del migdia (quan els escombriaires ja havien netejat la brutícia del mercat), el moviment del comerç a la tarda i «espïar» l'animació del capvespre quan estudiants, mainaderes i soldats s'esbargien donant

voltes a la sinya humana que omplia el passeig des del Pont de Pedra fins a la «casa de les capses». Aquests habitatges tenien, a més a més, unes galeries sobre l'Onyar que oferien horitzó i sol de posta, i convidaven a utilitzar la poca aigua de l'Onyar com a receptacle de les deixalles de la casa.

I si a tot això hi afegim que, per la Rambla, hi passaven totes les processons, tota la gent que els diumenges sortia de la Missa de les dotze del Carme, la tropa quan tornava de la Devesa de fer l'exercici, i els noctàmbuls que (amb mesura) animaven les hores de la nit quan sortien de Can Norat, del Royal o de Can Muntanya, haurem de convenir que els Masià ho encertaren plenament a l'hora d'escollir el domicili definitiu.

Passats uns anys, la filla Enriqueta es va casar amb el Sr. Jaume Ministral i Castañer, també mestre, i la nova parella s'instal·là a la casa dels avis Masià on va néixer, després, en Jaume, primogènit de la família.

El primer record

Pot ésser que el primer record «puntual» (com diuen ara) que tinc d'en Jaume sigui el d'un episodi graciós que es produí a casa els Masià quan va néixer la seva germana petita, la Maria, avui esposa del metge Joan Baró.

En aquell temps les criatures encara venien al món en el domicili dels pares i no a les clíniques. Quan va néixer la Maria els meus pares, Joaquim i Caterina, la meua germana Maria i jo vàrem anar a casa els Ministral-Masià a conèixer la nouvinguda. Després de veure la preciositat de nena adormida en un llitet, passarem al menjador i estiguérem una estona fent «visita». El menjador, situat al costat de la galeria sobre el riu, era senzill i polit; a les parets hi havia uns retrats de família i un Sant Sopar en relleu, tot virolat. Sobre la taula hi havia una discreta safata de porcellana amb un clauer carregat de claus.

La «visita» discorria normal i entretinguda quan el meu pare, que era un home visceralment disciplinat, però al qual

feien gràcia les petites entremaliadures d'en Jaume (potser pel contrast amb la docilitat que teníem els meus germans i jo), digué al vailet:

– Jaume: el dia que tiris al riu aquest grapat de claus et regalaré un llibre molt bonic...

– No li digui aquestes coses, Quimet, –replicà la senyora Raimunda– que aquest bordegàs s'ho creurà i és capaç de fer-ho!...

La conversa derivà, mansament, cap a detalls del bateig i el desig dels nous pares que la meva germana fos la «padri-neta» de la criatura.

Passaren uns quants dies i, una tarda, va comparèixer a la llibreria l'àvia Raimunda. Es dirigí a la meva mare i, tota enfurismada, li va dir:

– Bona la va fer el seu marit l'altre dia, Caterina! Totes les claus de casa han anat a parar al riu!

– Les hi ha tirat en Jaume?

– Les hi he llençat jo!

– I doncs, senyora Raimunda?

– Miri: anava a tirar al riu unes fulles d'enciam que s'havien fet malbé i portava les claus del pis a l'altra mà... Em vaig fer un garbuix pensant en el que havia dit en Quimet l'altre dia... i vaig llençar a l'Onyar el manyoc de claus en comptes de l'enciam!...

Gironí a Barcelona

Amb en Jaume ens portàvem tres anys de diferència. Ell era del 1914 i jo del 17. Això va fer que no coincidíssim a les aules del Grup Escolar (avui Bruguera). Seguint la tradició familiar, en Jaume va estudiar després, amb profit, el grau professional de Magisteri a l'Escola Normal de Girona; jo vaig anar a l'Institut del carrer de la Força.

En Jaume era un jove inquiet però amb una gran capacitat de treball; sorprenent sempre (a voltes distant i taciturn, a voltes pròxim i divertit); bon conversador; enamorat de Girona, i, ben aviat, va agafar el gust d'escriure. Passada la guerra s'inicià col·laborant a *Vida Catòlica* per passar, després, a *Presència*.

El seu prestigi com a mestre el portà fins a la direcció de l'emblemàtic Grup Baixeras, de Barcelona. Un nivell molt alt per un professional de l'ensenyament. La ciutat comtal li va obrir moltes portes i li donà una consideració que, a Girona, se li havia escatimat. En Jaume va sofrir molt amb aquest desinterès de la gent de casa; i, encara que patia una enyorança permanent de la seva Ciutat «petita i delicada», tenia moments de revolta que li feien escriure coses com: «A ningú s'els ha acudit mai que jo podria fer qualcom de seriós i aprofitable...»

Malgrat la molta feina que la direcció del Baixeras li donava, va convertir-se en un col·laborador inestimable d'Editorial Marín, va intervenir a la Ràdio i va publicar moltes coses en què es posava de manifest una decisió que m'expressava clarament en una carta de l'any 1949: «Escriu tal com penso i com sento i no em preocupo de si el que dic és prou correcte o prou gramatical...»

Ministral en una fotografia de 1975.

L'any 1953 em preguntava en una de les seves lletres: «Quin idioma o dialecte òmpren les Comfraries en les seves relacions escrites? És dir, com redacteu els documents, en català o castellà? No vull èsser més extèns... però està a punt de produir-se dintre els Narcisos (es referia a la Comfraria de gironins a Barcelona) el problema de la llengua. No es que tinguem gent de Burgos o de Cazalla de la Sierra. Tots som gironins, però...»

Vaig contestar-li que, almenys a la nostra confraria, la dels Manaies, totes les comunicacions les publicàvem en català.

Immediatament vaig rebre la seva resposta que té un divertit to futbolístic. Diu: «El manifest als socis de la Germandat, com que me l'han encarregat a mi, l'he fet en català. (1 a 0). La correspondència també. (2 a 0). Però es va acordar que els programes cara al públic serien en castellà. (2 a 1). Es ferà un acte públic amb un «Pregón de la Semana Santa en Gerona» a càrrec d'en Viñas de la radio, en castellà. (2 a 2). Però després es diràn unes poesies i jo llegiré el meu treball del programa de Setmana Santa, en català. (3 a 2).»

MIQUEL BATALLER

Jaume Ministral en el sopar de concessió del Premi de Novel·la Prudenci Bertrana, a Girona.

Les visites a Girona

Quan venia a Girona a veure la família, o de pas per Palamós o Maçanet de Cabrenys, solia venir a veure'm al minúscul despatx que tinc a la Llibreria. Picava amb els nusos dels dits a la porta i deia amb sorna «¡permiso!». Immediatament entrava amb aquell pas segur, solemniat, que el caracteritzava. La seva cara dibuixava un somriure burleta fet amb la boca closa i elevat fins a mitja galta la comissura exterior dels llavis... Evidentment era en Jaume autèntic qui arribava.

Xerràvem de tot: de llibres, de personatges, de xafardeuries, del Cel i de la Terra... i, invariablement, de Girona. Era precís i àgil en la conversa i mai amagava una opinió (encara que sabés que jo no la compartia). De sobte, però, moltes vegades en el diàleg apareixien records i enyorances comuns. Encara que intentava dissimular-ho, els ulls d'en Jaume enrogien i s'humitejaven amb llàgrimes contingudes... Era així de sensible i emotiu.

Recordo que un dia 5 de novembre, darrer dia de Fires, coincidírem sota les voltes de la Plaça del Vi mentre sortia de la Casa Gran la comitiva que es dirigia als funerals que, aleshores, es celebraven a l'Església de Sant Feliu. Vaig observar que li queia una llàgrima cara avall. Va somriure i em digué:

«- No en facis cas. La bandera de la Ciutat que porten els serenos m'emociona cada vegada que la veig...»

Ja, més endavant, quan feia a Televisió de Catalunya la sèrie del Dr. Caparrós li vaig preguntar:

«- Deus divertir-te de valent amb els guions del doctor Caparrós?»

I ell va contestar-me:

«- No t'ho pots imaginar -respongué-. M'hi esplaia com un senglar en un camp de blat de moro de Maçanet fent-li dir coses que jo penso i que no puc dir...»

L'any 1980 en Jaume, autor consagrat, va venir a la Llibreria a signar el llibre *Nosaltres els mestres* que acabava de publicar. Fou un èxit. Moltíssims gironins vingueren a donar a en Jaume un testimoni de la seva admiració i afecte. Aquell dia, en Jaume va fer un xic les paus amb el fantasma de la incomprensió que tant l'havia mortificat.

Per mi, aquell llibre de darrereries va ser com una mostra definitiva de la maduresa i de la capacitat d'anàlisi (exigent, però sempre generós) que tota la vida va tenir en Jaume...

Vull dir en Jaume Ministral; aquell que no va llençar les claus al riu, però que va morir massa aviat.

Joaquim Pla i Dalmau
és llibreter, dibuixant i gravador.